

5. Речицький В. Критичний аналіз ст. 255 Кримінального кодексу України щодо встановлення відповідальності за злочини, вчинені «злочинною спільнотою» (станом на 22.07.2020). Харківська правозахисна група. *Інформаційний портал «Права людини в Україні»*. URL: <https://khp.org/1595421303>.

Албул Сергій Володимирович,
професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор

КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ НЕГЛАСНОГО ПРАЦІВНИКА В ЗЛОЧИННЕ СЕРЕДОВИЩЕ

На теперішній час ефективна протидія злочинності, насамперед в її найнебезпечніших організованих формах, неможлива без обізнаності у процесах, що відбуваються у злочинному середовищі, без можливості впливати на них з профілактичною метою, без ретельного негласного документування фактів протиправної діяльності. Поліцейська практика більшості розвинених країн та позитивний досвід роботи правоохоронних органів України засвідчують, що зазначені функції реалізуються шляхом впровадження у злочинне середовище штатних та позаштатних негласних працівників [6, с. 18]. Разом із тим, чинне законодавство, що регламентує окремі питання впровадження негласних працівників оперативних підрозділів у злочинне середовище, містить певні суперечності.

Відповідно до п. 8 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативним підрозділам для виконання завдань оперативно-розшукової діяльності за наявності передбачених Законом підстав надається право виконувати спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації згідно з положеннями ст. 272 Кримінального процесуального кодексу України. Для цього оперативним підрозділам надано право «мати...негласних штатних та позаштатних працівників» (п. 13) та «використовувати конфіденційне співробітництво» (п. 14) [3]. У свою чергу, в Розділі IV «Заходи щодо забезпечення боротьби з організованою злочинністю» Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» на законодавчому рівні передбачена можливість легендарного введення негласних співробітників в організовані злочинні угруповання. При цьому, оперативним підрозділам надається право використання у боротьбі з організованою злочинністю негласних співробітників (ст. 13) та учасників організованих злочинних угруповань (ст. 14) [4].

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації відносить до категорії негласних слідчих (розшукових) дій. Відповідно до ст. 272 КПК України, під час досудового розслідування тяжких або особливо тяжких злочинів можуть бути отримані відомості, речі і документи, які мають значення для досудового розслідування, особою, яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації, або є учасником вказаної групи чи злочинної організації, який на конфіденційній основі співпрацює з органами досудового розслідування. Виконання вказаними особами такого спеціального завдання, як негласна слідча (розшукова) дія, здійснюється на підставі постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування, або постанови прокурора із збереженням у таємниці достовірних відомостей про особу.

Відповідно до ч. 6 ст. 246 Кримінального процесуального кодексу України проводити негласні слідчі (розшукові) дії має право слідчий, який здійснює досудове розслідування злочину, або за його дорученням – уповноважені оперативні підрозділи. За рішенням слідчого чи прокурора до проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть залучатися також інші особи [2].

Логіко-семантичний аналіз вказаних норм, а також практика їх застосування дає підстави стверджувати, що спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації безпосередньо здійснюють штатні та позаштатні негласні працівники оперативних підрозділів, впроваджені у злочинне середовище [1, с. 5]. Слідчий, який здійснює досудове розслідування злочину, прокурор не виконують таке спеціальне завдання, а приймають рішення про його проведення. У свою чергу, уповноважені оперативні підрозділи за дорученням слідчого здійснюють організацію його проведення (розробляють та реалізують комплекс заходів з легендарованого впровадження особи у злочинне середовище).

У цьому сенсі більш коректним вбачається визначення, яке міститься у спільному наказі Генеральної Прокуратури України, МВС України, СБ України, Міністерства фінансів України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні», де передбачено, що виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації полягає в організації слідчим і оперативним підрозділом введення уповноваженої ними особи, яка відповідно до закону виконує спеціальне завдання, в організовану групу чи злочинну організацію під

легендою прикриття для отримання речей і документів, відомостей про її структуру, способи і методи злочинної діяльності, які мають значення для розслідування злочину або злочинів, які вчиняються цими групами [5]. При цьому, тактика здійснення оперативного впровадження негласних працівників для виконання спеціального завдання до організованих груп чи злочинних організацій регламентується окремими відомчими нормативними актами з грифом обмеженого доступу.

Отже, слідчий, який проводить досудове розслідування злочину, прокурор та уповноважені оперативні підрозділи здійснюють впровадження негласного працівника оперативного підрозділу в організовану групу чи злочинну організацію. У свою чергу, впроваджений негласний працівник оперативного підрозділу вже виконує спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації.

З метою приведення у відповідність положенням теорії і практики оперативно-розшукової діяльності, необхідним є внесення змін у ст. 272 Кримінального процесуального кодексу України та у п. 8 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», а саме:

Пункт 8 статті 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» «Права підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність» викласти у наступній редакції: «впроваджувати негласних працівників в організовану групу чи злочинну організацію та виконувати спеціальне завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації згідно з положеннями ст. 272 Кримінального процесуального кодексу України».

У свою чергу, назву статті 272 КПК України «Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації» викласти у наступній редакції:

Стаття 272 «Впровадження негласного працівника оперативного підрозділу в організовану групу чи злочинну організацію».

Частина 2 статті 272 Кримінального процесуального кодексу України викласти у наступній редакції: «Впровадження негласних працівників в організовану групу чи злочинну організацію з метою виконання спеціального завдання здійснюється на підставі постанови слідчого, погодженої з керівником органу досудового розслідування, або постанови прокурора із збереженням у таємниці достовірних відомостей про особу».

Список використаних джерел

1. Албул С.В. Нова парадигма оперативно-розшукової діяльності: проблемні питання правового забезпечення. *Актуальні питання правового забезпечення у сучасних умовах: збірник тез доповідей Всеукраїнського науково-практичного семінару* (Харків,

26 листопада 2021 р., Національна академія Національної гвардії України). Харків: НА НГУ, 2021. С. 4–5.

2. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України. Зразки процесуальних документів у кримінальному провадженні / за загальною редакцією д.ю.н., професора, заслуженого діяча науки і техніки України Чернявського С.С. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2021. 1292 с.

3. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XII із змін. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 25.01.2022).

4. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : закон України від 30. 06. 1993 № 3341-XII із змін. [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення 25.01.2022).

5. Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної Прокуратури України, МВС України, СБ України, Міністерства фінансів України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства юстиції України від 16.11.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5. К., 2012. 84 с.

Albul S. V. Formation of an integrated approach to the legislative regulation of the operatively-search activities of the National police of Ukraine. *Actual problems of science and practice*. Abstracts of XIV international scientific and practical conference. Stockholm, Sweden 2020. Pp. 18–22.

Боровик Андрій Володимирович,
проректор з наукової роботи Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука,
кандидат юридичних наук, доцент

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ОБРАЗИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВ

Забезпечення ефективної кримінально-правової охорони представників влади від посягань вчинених у зв'язку з їх службовою діяльністю неможливе без якісних правових норм, які встановлюють підстави юридичної відповідальності за відповідні правопорушення. Особливої уваги заслуговує питання про захист їх честі та гідності, а також авторитету органів, яких вони представляють.

Зазначене питання актуальне для нашої держави принаймні з огляду на те, що сьогодні досить поширеними є образи працівників